

It'est su pronùmene

Unu pronùmene est un'elementu linguìsticu impreadu a su postu de un'àteru o de àteros nùmenes segundu sa funtzione deìtica.

Sa prima cosa chi tocat de fàghere est a ischire s'ogetu o complementu de sa frase. Custu complementu inditat a chie o a ite s'atzione de su verbu est diretta. Pro la fàghere prus fàtzile, depimus partzire sos complementos in duas categorias printzipales: complementu diretu e complementu indiretu.

Pro cumprèndere comente funtzionant sos pronùmenes in sardu tocat de ischire sa diferèntzia intre su complementu diretu e indiretu.

Cal'est sa diferèntzia intre su complementu diretu e su complementu indiretu?

- Su complementu o ogetu diretu est sa parte de sa frase chi ritzevit in manera diretta s'atzione de unu verbu transitivu

Esempru: sos pitzinnos abbàidant **sa televisione**

Su complementu diretu tenet vàrias propiedades:

1. respondet a sa pregunta: “ite?” o “a chie?”
  - M'agradat a bìdere **s'ispetàculu**. *Ite* mi praghet a bìdere?
  - Su ditadore at conchistadu **sa Gàllia**. *A chie* at conchistadu su ditadore?
2. Si podet sustituire semper cun sos pronùmenes àtonos *lu/ddu, la/dda, los/ddos, las/ddas*:
  - m'agradat a lu bìdere (s'ispetàculu)
  - su ditadore l'(a) at conchistada (sa Gàllia)
  - m'agradat a los bìdere (sos ispetàculos)

- su ditadore las at conchistadas (sas terras de sa Gàllia)

3. Su complementu diretu podet èssere formadu dae:

- unu sintagma numenale: Pedru at iscritu **sos apuntos**
- unu pronùmene: Sa mama e su babbu **lu** cherent

Pro cumprèndere a ite serbint sos pronùmenes, tocat a leare in cunsìderu sa capatzidade de sìntesi comunicativa in una frase comente custa: *In butega mi còmporo unu **paninu**, in domo mi preparo su **paninu** e in su traballu mi màndigo su **paninu**.*

In custa frase sa paràula *paninu* si ripitit tres bortas e est una redundàntzia chi podet èssere sustituida dae su pronùmene àtonu C.D. **lu**: *in butega mi còmporo unu paninu, in domo mi **lu** preparo e in su traballu mi **lu** màndigo.*

Esempros de complementu diretu:

- Chèrgio bìdere **domo tua**
- Apo passadu **s'esàmene**
- Su ditadore at conchistadu **paritzos territòrios**
- Pedru màndigat **pane**
- (nois) Abbarramus **a frade tuo**

Si podet finas sustituire una frase intrea:

1. pregunta: *a l'ischis ite ora est?*
Resposta: *no, no l'isco* (it'ora est)

Pronùmenes de complementu diretu	Direct object pronouns
MI	ME
TI	YOU
LU	HIM/IT (M.Sing.)
LA	HER/IT (F. Sing.)
NOS	US

BOS	YOU
LOS	THEM (M. Sing.)
LAS	THEM (M. Sing.)

Carchi esempru simple de pronùmenes de complementu diretu:

1. Giuanne **m'**est abbarrende a domo
2. Maria **ti** so bidende bene
3. Leo su libro ⇒ **lu** leo
4. Màndigo sa sàndria ⇒ **la** màndigo
5. Nois non reessimus a iscrìere in russu, a **nos** agiuas pro praghene?
6. Si falades a pratza, **bos** cùmbido
7. Abbàido su tempus ⇒ **I'**(u) abbàido
8. Difendet a sos animales ⇒ **ios** difendet
9. Leghet sas retzetas ⇒ **las** leghet

atintzione:

Non si aunit su pronùmene a su verbu comente in italianu e ispanniolu. Esempru:

1. cun s'imperativu: Màndiga·lu; tzèrria·lu...
2. cun su gerùndiu: Mandighende·lu; tzerriende·lu...

Cun su verbu a s'infinitu, francu casos raros, su pronùmene andat postu primu de su verbu. esempru:

Pregunta: *A la potzo abbaidare sa televisione?*

Resposta: *eja, **la** podes abbaidare*

Pregunta: *A lu potzo leare su libru?*

Resposta: *eja, **lu** podes leare*

Cumplementu indiretu

Su cumplementu indiretu ìnditat s'ogetu de s'atzione chi su verbu esprimet ma càmbiat in s'istrutura e est cullegadu a su verbu cun una prepositzione: a, de, pro, contra, cun...

In sardu lu podimus reconnoschere ca si podet sustituire cun *li/ddi* e *lis/ddis* e in tzertos casos cun *si*.

Giuanne at pagadu sa domo de sa mama = *li at pagadu sa domo*

Apo naradu a sos pitzinnos de non giogare = *lis apo naradu de non giogare*

Ischema de sos pronùmenes cun sa prepositzione *a*

Primu de su verbu (<i>tònicos</i>)	A pustis de su verbu (<i>àtonos</i>)
singulare	singulare
mi	a mie
ti	a tie
li	a isse/a
plurale	plurale
nos	a nois
bos	a bois
lis/ddis	a issos/as

Esempros

Primu de su verbu	A pustis de su verbu
singulare	singulare
(tue) mi faeddas	(tue) faeddas a mie

(deo) ti faeddo	(deo) faeddo a tie
(deo) li faeddo	(deo) faeddo a isse/a
plurale	Plurale
(tue) nos faeddas	(tue) faeddas a nois
(deo) bos faeddo	(deo) faeddo a bois
(deo) lis faeddo	(deo) faeddo a issos

In custas frases chi sighint s'impriu de sos pronùmenes est pleonàsticu:

1. a **mie mi** praghet sa mùsica
2. a **tie ti** mancat sa boghe
3. A Bartzellona andadu **bi** ses?

Ischema de sos pronùmenes cun sa preposizione *de*

Singulare	plurale
de mene	de nois
de tene	de bois
de isse/a	de issos/as

Esempros:

1. A seguru b'at gente prus istudiada **de mene**
2. Iscriere in sardu faghet **de mene** un'iscritore sardu
3. A cùrrere so peus **de tene**
4. No apo faeddadu **de tene**
5. Deo so mègius **de issa**
6. Tue ses prus bellu **de isse**
7. Chistionant **de nois!**
8. Sos professores sunt faeddende **de bois**
9. Cuddos sunt prus intelligentes **de issos**
10. Sa paghe est intro **de issas**

Ischema de sos pronùmenes cun sa preposizione *pro*

Singulare	plurale
pro mene	pro nois
pro tene	pro bois
pro isse/a	pro issos/as

Esempros:

1. **Pro mene** sa chistione est diferente
2. custu regalu est **pro tene**
3. **pro isse/a** sa fide est una chistione personale
4. su sardu **pro nois** est una limba normale
5. Giuanne m'at dadu custa cosa **pro bois**
6. **pro issos/as** ant pèrdidu pro neghe de su portieri

Sa preposizione *pro* in sardu cando no at balore dativale podet èssere sustituida dae sa preposizione impròpia *segundu*:
segundu mene; segundu tene; segundu isse/a...

Ischema de sos pronùmenes cun sa preposizione *dae*

Singulare	plurale
dae mene	dae nois
dae tene	dae bois
dae isse/a	dae issos/as

Esempros:

1. Ite cheres **dae mene**?
2. So a tesu **dae tene**
3. **Dae isse/a** benint totu sas crìticas
4. Custos traballos sunt istados fatos **dae nois**
5. **dae bois** sos pitzinnos ant connotu sa passione
6. at otènnidu **dae issos/as** un incàrrigu importante

Ischema de sos pronùmenes cun sa preposizione *cun*

Singulare	plurale
cun megus	cun nois

cun tegus	cun bois
cun isse/a	cun issos/as

Esempros:

1. depes bènnere **cun megus**
2. depo andare **cun tegus**
3. so **cun isse/a** in sa vettura
4. a bi cheres giogare **cun nois?**
5. bèngio **cun bois** sa chida ch'intrat
6. ando **cun issos** como